

Klarspråk mot nya mål

”Bra texter är viktigt för vårt anseende.” Det säger 74 procent av de statliga myndigheter och kommuner som besvarade en enkät från Klarspråksgruppen i våras. Det är det viktigaste skälet till att satsa på språkvård, tätt följt av skälet ”vi vill förbättra servicen till medborgarna”.

:klarspråk

Resultatet från Klarspråksgruppens enkät blir en av utmaningarna för den myndighet som enligt propositionen *Bästa språket* ska ta över språkvården den 1 juli i år. Verksamheten hos bland andra Svenska språknämnden och Klarspråksgruppen i Regeringskansliet ska då föras samman och ingå i den nuvarande myndigheten Språk- och folkminnesinstitutet. Myndigheten ska ge stöd till hela den offentliga förvaltningen i dess strävan att nå det mål som riksdagen beslutade om i december: att den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig.

Vilka arbetar med språkvård?

Syftet med Klarspråksgruppens enkät var att ge en aktuell bild av hur många myndigheter som arbetar med språkvård, på vilket sätt och varför man gör det, samt vilket resultat språkvårdsarbetet har gett. Enkäten skickades till 293 statliga verk och myndigheter och till 50 större kommuner. Svarsfrekvensen var 64 procent, vilket anses som bra.

Drygt hälften av de svarande har arbetat med språkvård under de senaste två åren. Och lika många planerar att arbeta med språkvård även under de närmaste två åren. Skillnaden mellan statliga myndigheter och kommuner är marginell.

Det finns alltså många statliga myndigheter och kommuner som satt igång ett språkvårdsarbete, men samtidigt många som inte alls har arbetat med att förbättra sina texter. Man kan anta att de som inte besvarat enkäten också hör till den skaran. Det ger en fingervisning om att konsten att kommunicera effektivt behöver ingå i de flesta chefers och handläggares kompetensutveckling framöver.

Vad har man gjort?

Men de som gjort något, vad har de gjort? Det vanligaste är att man har arbetat om beslut, mallar och olika formulär som man använder i verksamheten (71 procent) och skaffat sig skrivregler och andra handböcker (61 procent). Omkring hälften av de svarande har producerat egna skrivhandledningar, utbildat skribenter eller haft föreläsare i ämnet. Många har deltagit i Klarspråksgruppens seminarier (37 procent).

Det man uppnått med sitt språkvårdsarbete är framför allt ett allmänt högre intresse för språkfrågor hos personalen, och en medvetenhet om vikten av att använda ett bättre språk.

Särskilt några kommuner har uppnått mer: de svarar att de har fått bättre beslutsunderlag genom sin satsning. Det visar hur viktigt det är med en systematisk reformering av myndighetens olika texttyper, det vill säga den metod som användes i Regeringskansliet under 1980- och 1990-talen för propositioner, beslut, kommittédirektiv och betänkan- den i SOU-serien.

Klarspråksgruppen välkänd och uppskattad

Hela 87 procent av de svarande känner till Klarspråksgruppen och ungefär hälften svarar att gruppen har haft betydelse för deras språkvårdsarbete. Gott betyg – det är vi glada över! Våra webbsidor är också välkända, liksom informationsbladet Klarspråksbulletinen. Båda behövs, för just information i språkfrågor är vad kommuner och myndigheter vill ha även i framtiden. Vi frågade nämligen vad den planerade språkmyndigheten kan göra för att ytterligare stödja klarspråksarbetet.

Vad vill man ha för stöd framöver?

Över 75 procent vill att språkmyndigheten ska informera i språkfrågor på webben eller i tryckt form. Därefter kommer att erbjuda föreläsningar, kurser, utbildning och liknande verksamheter. Att utvärdera klarspråksaktiviteter och sprida vinsterna med att arbeta med klarspråk är också en viktig uppgift, anser de svarande. I spontana kommentarer till enkäten hittar vi önskemål om att det ska utarbetas mätmetoder och spridas exempel på att språkvård lönar sig.

Man önskar också tuffa tag från språkmyndigheten. Den bör se till att ”alla kommuner och myndigheter verkligen bedriver klarspråksarbete och avsätter resurser för detta”. ”Var aktiva och visa att ni finns! Försök att agera som tillsynsmyndighet och gör gärna nedslag i myndighetens arbete!”

Vad är klarspråk?

Enkäten visar också att många inte riktigt vet vad ”språkvård” innebär. ”Svåra ord och krånglig meningsbyggnad” återkommer gång på gång i kommentarerna.

I den här artikeln har jag omväxlande använt uttrycken ”klarspråk” och ”språkvård”. De kan vara synonyma, men klarspråk har de senaste åren kommit att stå för något mer än att bara skriva ett korrekt och vårdat språk. Klarspråk i det offentliga är även en fråga om textriktighet. Fungerar texten i det sammanhang där den ska läsas och användas? Svarar den mot sitt syfte, och ger den det resultat man tänkt sig?

En skribent som tänker i klarspråksbanor måste fundera över innehållets relevans och nivå utifrån mottagarens perspektiv. Skribenten måste även göra genomtänkta val när det gäller tonen i texten, strukturen, styckeindelningen, styckenas uppbyggnad och hur sambanden i texten uttrycks. Dessutom måste han eller hon ge läsarna den hjälp de behöver för att snabbt ta till sig innehållet – exempelvis i form av informativa sammanfattningar och rubriker och en tilltalande grafisk utformning med text och bild i samverkan.

Kort sagt, klarspråk innefattar de flesta av de ingredienser som avgör om kommunikationen blir framgångsrik!

Barbro Ehrenberg-Sundin, Språkexpert i Regeringskansliet, ledamot av Klarspråksgruppen sedan starten 1993